

Szőnyi István (1894-1960)

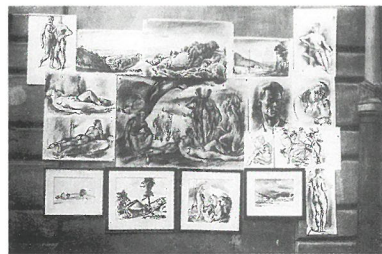
Aktok a szabadban, 1919-1923.

Olaj, vászon, 84x129 cm
Jelmezve jobbra lent: Szőnyi 1919-1923.

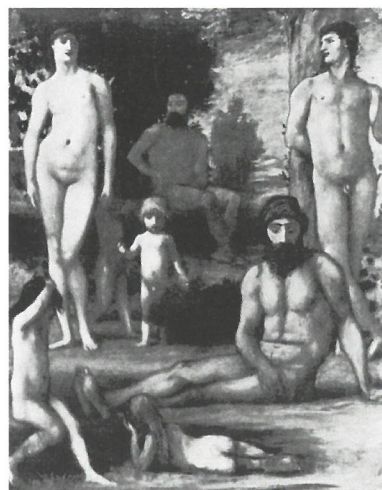
Kiállítva:

• Szőnyi István gyűjteményes kiállítása.
Ernst Múzeum, 1924. január,
katalógus szám: 115. (*Nyár*)

Kikiáltási ár: 3 500 000 Ft

Szőnyi István rajzai /archív fotó/, 1919 körül
(Szőnyi István Emlékmúzeum, Zebegény)

Hans von Marées: *Aranykor II.*, 1880-83.
(olaj, fa, 186x149 cm) (Neue Staatsgalerie, München)

Régi mesterek ígézetében

Az 1920-as évek első felében Szőnyi István és pályatársai - többek között Korb Erzsébet, Aba-Novák Vilmos, Patkó Károly, Derkovits Gyula - művészetére az 1910-es évek klasszicizáló mesterei (Uitz Béla, Kmetty János) mellett a korábbi századok festészete, elsősorban a reneszánsz és a manierizmus, illetve a barokk nagymestereinek itthon könyvekből, műlapokból ismert, majd külföldi tanulmányútjaik során a legjelentősebb gyűjteményekben látható, példaértékű alkotásai voltak a legnagyobb hatással. Szőnyi 1919-23 között készült erőteljes fény-árnyék kontrasztra építő portréi, önarcképei és enteriőrbe helyezett, bensőséges aktkompozíciói (*Fürdés után*, 1921 *Bethsabé*, 1923, magántulajdon), illetve rézkarcai egész sorozatának ihletője az általa igen nagyra becsült holland mester, Rembrandt alkotásai voltak, melyekkel már 1920-ban, rövid bécsi tartózkodása alatt találkozott. „Volt még egy művész, aki Szőnyire saját vallomása szerint erősen hatott” - állapította meg Fenyő Iván 1934-ben a művészről írt monográfiájában. „Hans von Marées az ... (...) tőle örökölte az alakok görögösen klasszikus pózba beoltott romantikus pátozsát, tőle a művészi szépség fokmérőjét, mely nem más számunkra, mint kiválogatás a valóságból a monumentálisan ható idealizmus kedvéért. Marées is, mint Cézanne a valóság helyett egy szubjektív valóságú világot fest. Cézannénál ez a színek és formák elvont világa Maréesnél a nyugodt szépség és a mélyen átértzett lírai hangulaté.” (Fenyő 1934. 14. oldal) Szőnyi korai aktkompozíciói közül a Mú-Terem Galéria aukciós kiállításán most szereplő *Aktok a szabadban* – kapcsolódik leginkább a 19. századi mester szimbolikus, idilli hangulatú aktjeleneteihez, különösen – *Aranykor*-képeihez (1880-83, Neue Staatsgalerie, München).

“Aktok a szabadban”

Az 1910-es évek végétől kezdve önálló vagy többalakos akttanulmányok és vázlatok, rajzok és kisebb olajvázlatok készített elő Szőnyi nagyobb kompozícióit, melyekből már többet bemutattak 1921. szeptemberében az Ernst Múzeumban rendezett csoportkiállításon is. Az előző esztendőben a Szinyei Merse Pál Társaság frissen kiadott nagydíjjal jutalmazott művész tárlata nemcsak a művészetkedvelő közönség, hanem a művészek körében is hangos sikert aratott. Több párhuzamos törekvések megerősítéseként értékelték a kiállítást, a fiatalabb festők és növendékek egész sora kezdett hasonlóan festeni, valóságos “Szőnyi-láz” tombolt a Képzőművészeti Főiskolán. Az *Aktok a szabadban* című festmény jó példája az ekkor készülő kompozícióknak, melyek főszereplőiként igen változatos pózokban, beállításokban jelennek meg a figurák. Az előtérben lustán heverésző, üldögélő aktok mögött kontrasztba állított alakokat, a háttérben hármast csoportot, míg a bal oldalon benyúló lombos fa alatt ülő, merengő öregembert helyezte el a művész. A klasszikus mintákhoz - a Vénuszok, Danaék, illetve a Gráciák - visszanyúló aktábrázolásból bravúrosan összeillesztett szimbolikus jelenet keretét feltehetően egy valóságos táj adja, mely a mindent átható, misztikus fény hatására válik egy sokak által visszavágyott Árkádia színterévé. Szőnyi árkádikus hangulatú, szimbolikus aktkompozícióinak variációi például szolgálták a köré seregülő művészeknek. Alkotásai közül a közelmúltban, 2001. őszén “Árkádia tájain. Szőnyi István és köre, 1918-1928” címmel rendeztek kiállítást a Magyar Nemzeti Galériában. A tárlatot, illetve a gazdagon illusztrált katalógust a húszas évek klasszicizáló irányzatának első összefoglalásaként értékelhetjük.

Előképek és analógiák

Az *Aktok a szabadban* hasonlóan a művész *Danaidák* című monumentális kompozíciójához (1922-23, Magyar Nemzeti Galéria) az életmű első szakaszát lezáró, összegző alkotás-ként készült el, datálása szerint 1919 és 1923 között. Szőnyi hagyatékában fennmaradt, 1919 körül készült dokumentumfotón (Zwinkl 2001. 43. oldal) - mely egy korai rajzokból rögtönzött alkalmi “tárlatot” örökít meg - portrék, tájbrázolások és két, végül a kompozícióhoz is felhasznált akttanulmány körében, középen szerepel az *Aktok a szabadban* című festmény nagyméretű, szénrel készült, kidolgozott vázlata. Az előkép és az olajvázlat kisebb részletektől eltekintve - mint például a jobb szélső akt térdeplő, később ülő alakja vagy a háttér aktcsoportjából elmaradó figura és a végleges változaton szereplő fekvő kutya - csaknem megegyezik. A változtatásokra, illetve a korai képek monokróm, barnás színeitől kissé eltérő, élénkebb tájhátér és égbolt befejezésére valószínűleg 1923-ban került csak sor, közvetlenül az Ernst Múzeumban rendezett reprezentatív kiállítás előtt. 1924. januárjában Szőnyi gyűjteményes tárlatán mutatta be újabb alkotásait, néhány korábbi műve társaságában arc-képeket, tájakat, nagyobb szimbolikus kompozíciókat, grafikai munkákat, illetve rézkarokat láthatott a közönség. A kiállítás fő műve, a *Danaidák* - mely az 1923 előtti időszak legjelentősebb alkotása volt - mellett kiemelt helyet kapott a 7 millió koronára értékelt *Nyár*, mely méretét, jelentőségét figyelembe véve nagy valószínűséggel azonos képünkkel. E két összefoglaló kompozíció párhuzamos, hasonló felfogású, szimbolikus aktjeleneteket a művész ebben az időszakban, a festményekkel párhuzamosan készült rajzai (*Bacchanália*, 1918, Szőnyi István Emlékmúzeum, Zebegény) rézkarcai között (*Mitológiai jelenet*, 1920 *Szerelem mítosza*, 1921 *Fürdőzők*, 1922, Magyar Nemzeti Galéria) találjuk meg

(-ts)

